

RAZUMEVANJE FINANSIJSKOG RAČUNOVODSTVA

KONTEKST RAČUNOVODSTVA	
UVOD U RAČUNOVODSTVO	3
RAČUNOVODSTVO KAO SISTEM	15
FINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA	31
NEZAVISNA KOMERCIJALNA REVIZIJA	41
TRAŽNJA FINANSIJSKIH INFORMACIJA	51
PONUĐA FINANSIJSKIH INFORMACIJA	51

PITANJA FINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA	
FINANSIJSKO RAČUNOVODSTVO	67
PRINCIPI RAČUNOVODSTVA I FINANSIJSKIH ISKAZA	75
BELEŽENJE POSLOVNIH TRANSAKCIJA	87
KOMPLETIRANJE OBRAČUNSKOG CIKLUSA:	99
KOREKCIJE, USAGLAŠAVANJA I ZAKLJUČNA KNJIŽENJA	115
KAKO PRIPREMITI RADNU TABELU ZA FINANSIJSKE ISKAZE	129
OBRADA PRILIVA U GOTOVU I KRATKOROČNIH INVESTICIJA	129

PITANJA FINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA	
POTRAŽIVANJA OD KUPACA I PO OSNOVU MENICA	149
RAČUNOVODSTVO ZALIHA TRGOVINSKE ROBE	165
POSTROJENJE, AMORTIZACIJA I NEOPIPLJIVA IMOVINA	179
OBAVEZE	193
ORTAKLUČI	211
FORMIRANJE I POSLOVANJE KORPORACIJE	229
FINANSIJSKI ISKAZI I ANALIZA	249
ISKAZ NOVČANIH TOKOVA	263

MEĐUNARODNI STANDARDI FINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA 2013: INTERPRETACIJA I PRIMENA	
KONCEPTUALNI OKVIR FINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA 2011.	279
CILJEVI MEĐUNARODNIH STANDARDNA FINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA I MEĐUNARODNIH RAČUNOVODSTVENIH STANDARDA	283
KRATAK PREGLED MEĐUNARODNIH STANDARDA FINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA I MEĐUNARODNIH RAČUNOVODSTVENIH STANDARDA, 2012-13.	291
ANALIZA FINANSIJSKIH ISKAZA	349

DODACI	
DODATAK A – MINEL	397
DODATAK B – IFRS KONTNI PLAN	403

FINANSIJSKO RAČUNOVODSTVO

KONCEPTI • METODE • PRIMENA

BRANKO Ž. LJUTIĆ

Beograd, 2023.

BIBLIOTEKA „ACADEMICA“

Branko Ž. Ljutić

FINANSIJSKO RAČUNOVODSTVO

koncepti • metode • primena

Izdavačka prava © 2023. iLearn d.o.o. Beograd. Nijedan deo ili celina ove knjige ne može biti reprodukovana ili prenesena u bilo kojoj formi ili na bilo koji način, doštampana, umnožena, elektronski ili mehanički, uključivši fotokopiranje, snimanje, skeniranje, ili bilo kakvo drugo pohranjivanje i/ili štampanje u smislu sistema skladištenja i izvlačenja podataka bez pismene dozvole Izdavača.

© 2023. ovog izdanja Branko Ljutić. Vlasnik svih autorskih i sa njima povezanih prava je isključivo autor prof. dr Branko Ž. Ljutić, ovlašćeni revizor.

<i>Recenzenti</i>	Prof. dr Jovan Krstić, ovlašćeni revizor, Univerzitet u Nišu Prof. dr Milovan Filipović, licencirani revizor
<i>Izdavač</i>	iLearn d.o.o. Beograd
<i>Za izdavača</i>	Nikola M. Stajić, mast. ekon.
<i>Odgovorni urednik</i>	Prof. dr Branko Ž. Ljutić
<i>Lektura</i>	iLearn d.o.o. Beograd
<i>Prelom teksta</i>	iLearn d.o.o. Beograd
<i>Godina izdanja</i>	2023.
<i>Štampa</i>	Zlatna knjiga Jagodina
<i>Tiraž</i>	100 primeraka

Prvi put objavljeno u Srbiji u 2023.

ISBN 978-86-80666-24-2

Ovu knjigu posvećujem sa neizmernom zahvalnošću
svojoj ćerki Ivani – Iki za sve što me je naučila,
pomogla, zaštitila i podržala neizmernom ljubavlju
naučivši me da budem slobodan čovek.
Svom životnom savetniku i zaštitniku.

Kratak sadržaj

Detaljni sadržaj viii

Predgovor xvii

O autoru xx

Deo I Kontekst računovodstva 1

1. *Uvod u računovodstvo 3*
2. *Računovodstvo kao sistem finansijskog izveštavanja 15*
3. *Nezavisna komercijalna revizija 31*
4. *Tražnja finansijskih informacija 41*
5. *Ponuda finansijskih informacija 51*

Deo II Pitanja finansijskog izveštavanja 63

6. *Finansijsko računovodstvo 67*
7. *Principi računovodstva i finansijskih iskaza 75*
8. *Beleženje poslovnih transakcija 87*
9. *Kompletiranje obračunskog ciklusa: Korekcije, usaglašavanja i zaključna knjiženja 99*
10. *Kako pripremiti radnu tabelu za finansijske iskaze 115*
11. *Obrada priliva u gotovu i kratkoročnih investicija 129*
12. *Potraživanja od kupaca i po osnovu menica 149*
13. *Računovodstvo zaliha trgovinske robe 165*
14. *Postrojenje, amortizacija i neopipljiva imovina 179*
15. *Obaveze 193*
16. *Ortakluci 211*
17. *Formiranje i poslovanje korporacije 229*
18. *Finansijski iskazi i analiza 249*
19. *Iskaz novčanih tokova 263*

Deo III Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja 2013: Interpretacija i primena 277

20. *Konceptualni okvir finansijskog izveštavanja 2011. 279*
21. *Ciljevi Međunarodnih standardna finansijskog izveštavanja i Međunarodnih računovodstvenih standard 283*
22. *Kratak pregled Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja i Međunarodnih računovodstvenih standarda, 2012-13. 291*
23. *Analiza finansijskih iskaza 349*

Deo IV Dodaci 395

24. *Dodatak A – MINEL 397*
25. *Dodatak B – IFRS KONTNI PLAN 403*

Predmetni indeks 409

Detaljni sadržaj

PREDGOVOR xvii

O AUTORU xx

Deo I

Kontekst računovodstva 1

POGLAVLJE 1

Uvod u računovodstvo 3

1. Sadržaj 3
2. Ciljevi 3
3. Namena i korisnici računovodstva 4
4. Osnovne karakteristike modernog računovodstva 6
 - (i) *Relevantnost* 6
 - (ii) *Pravovremenost* 7
 - (iii) *Tačnost* 7
5. Kratak osvrt na istorijski razvoj računovodstva 7
6. Računovodstvo u funkciji poslovnog izveštavanja 9
7. Računovodstvo i revizija 10
 - (i) *Računovodstvo i poreske savetodavne usluge - konsalting* 10
8. Računovodstveno izveštavanje za poslovno finansijsko odlučivanje 11
9. Ključni termini 11
10. Ključne tačke 12
11. Primena principa 13
12. Odabrana literatura 13

POGLAVLJE 2

Računovodstvo kao sistem finansijskog izveštavanja 15

1. Sadržaj 15
2. Ciljevi 15
3. Uvod 16
4. Profesionalizacija računovodstva Evropskoj uniji (Eu) 17
5. Specifični ciljevi 18
6. Finansije i računovodstvo 19
 - (i) *Glavni cilj finansijskih iskaza* 20
7. Računovodstvene politike 21
8. Finansijsko računovodstvo 21
9. Četiri osnovna koncepta koja razjašnjava standard 22
10. Računovodstvene osnove i politike 24
11. Vrednovanje sredstava 24
12. Računovodstvo na osnovu novčanog toka nasuprot računovodstvu na osnovu troškova 26
13. Ključni termini 26
14. Ključne tačke 27
15. Primena principa 28
16. Odabrana literatura 28

POGLAVLJE 3

Nezavisna komercijalna revizija 31

1. Sadržaj 31
2. Ciljevi 31
3. Priroda revizije 32
4. Šta je to informacija koja se može kvantifikovati i zasnovani kriterijum? 32
5. Šta je to ekonomski entitet? 33
6. Akumuliranje i vrednovanje dokaza 33
7. Zbog čega revizor treba biti kompetentna i nezavisna osoba? 34
8. Izveštavanje u reviziji 34
9. Razlika između revizije i računovodstva 35
10. Tipovi revizije 36
11. Operativna revizija 36
12. Revizija usaglašenosti 36
13. Revizija finansijskih iskaza 37
14. Ključni termini 38
15. Ključne tačke 39
16. Primena principa 40
17. Odabrana literatura 40

POGLAVLJE 4

Tražnja finansijskih informacija 41

1. Sadržaj 41

2. Ciljevi 41
3. Mogući konflikti interesa korisnika finansijskih informacija 43
4. Faktori koji utiču na grupu informacija raspoloživih za spoljne korisnike 43
5. Institucionalni okvir finansijskog izveštavanja u Srbiji 45
6. Potrebe kreditora za računovodstvenim informacijama 46
7. Finansijsko izveštavanje u uslovima državnog regulisanja 47
8. Osnovni zadaci finansijskog izveštavanja 47
9. Finansijska pozicija i profitabilnost 48
10. Ključni termini 48
11. Ključne tačke 49
12. Primena principa 49
13. Odabrana literatura 50

POGLAVLJE 5

Ponuda finansijskih informacija 51

1. Sadržaj 51
2. Ciljevi 51
3. Determinante savremenih finansijskih informacija 52
4. Potencijalni konflikti interesa korisnika finansijskih informacija 56
5. Tražnja za poslovno – finansijskim informacijama 58
6. Sistematizacija ostalih izvora finansijskih informacija 58
7. Komparativne prednosti informacija iz finansijskih izveštaja 59
8. Ključni termini 60
9. Ključne tačke 60
10. Primena principa 61
11. Odabrana literatura 61

Deo II

Pitanja finansijskog izveštavanja 63

POGLAVLJE 6

Finansijsko računovodstvo 67

1. Sadržaj 67
2. Ciljevi 67
3. Računovodstvo kao informacioni sistem 68
4. Pojedinačni ključevi u ovoj temi 69
5. Ključ 1 korisnici računovodstvenih informacija 69

6. Ključ 2 oblasti računovodstva 70
7. Ključ 3 tri osnovna oblika poslovne organizacije 70
8. Ključ 4 računovodstveni principi 71
9. Ključni termini 72
10. Ključne tačke 73
11. Primena principa 73
12. Odabrana literatura 74

POGLAVLJE 7

Principi računovodstva i finansijskih iskaza 75

1. Sadržaj 75
2. Ciljevi 75
3. Pojedinačni ključevi u ovoj temi 76
4. Ključ 5 knjigovodstvena jednačina 76
(i) Ključni primer 7.1. 77
5. Ključ 6 dvostrano knjigovodstvo 78
(i) Ključni primer 7.2. 78
6. Ključ 7 iskaz uspeha 80
(i) Ključni primer 7.3. 81
7. Ključ 8 iskaz stanja 81
(i) Ključni primer 7.4. 81
8. Ključ 9 iskaz kapitala 82
(i) Evidentiranje promena u kapitalu: 82
9. Ključ 10 deoničarski kapital akcionara 82
(i) Ključni primer 7.5. 82
(ii) Ključni primer 7.6. 83
10. Ključni termini 83
11. Ključne tačke 84
12. Primena principa 84
13. Odabrana literatura 85

POGLAVLJE 8

Beleženje poslovnih transakcija 87

1. Sadržaj 87
2. Ciljevi 87
3. Pojedinačni ključevi u ovoj temi 88
4. Ključ 11 knjigovodstveni račun 88
5. Ključ 12 glavna knjiga 89
6. Ključ 13 unos knjiženja iz žurnala na knjigovodstvene račune 89
(i) Ključni primeri 8.1. 90
7. Ključ 14 računi glavne knjige posle unosa 91
(i) Ključni primer 8.2. 91
8. Ključ 15 priprema probnog bilansa 91
(i) Ključni primer 8.3. 92
9. Ključni termini 92
10. Ključne tačke 96
11. Primena principa 96
12. Odabrana literatura 97

POGLAVLJE 9**Kompletiranje obračunskog ciklusa, korekcije, usaglašavanja i zaključna knjiženja 99**

1. Sadržaj 99
2. Ciljevi 99
3. Pojedinačni ključevi u ovoj temi 100
4. Ključ 16 prihodi i rashodi 100
5. Ključ 17 unapred plaćeni rashodi 101
 - (i) Ključni primer 9.1. 101
6. Ključ 18 nezarađeni prihodi 101
 - (i) Ključni primer 9.2. 102
7. Ključ 19 obračunati troškovi koji nisu plaćeni 102
 - (i) Ključni primer 9.3. 103
8. Ključ 20 obračunati prihodi 103
 - (i) Ključni primer 9.4. 103
9. Ključ 21 prilagođavanja (korekcije) za amortizaciju 104
 - (i) Ključni primer 9.5. 104
10. Ključ 22 završna knjiženja 105
 - (i) Ključni primer 9.6. 105
11. Ključ 23 probni bilans posle zatvaranja-završnih knjiženja 106
 - (i) Ključni primer 9.7. 107
12. Ključni termini 109
13. Ključne tačke 112
14. Primena principa 112
15. Odabrana literatura 114

POGLAVLJE 10**Kako pripremiti radnu tabelu i finansijske iskaze 115**

1. Sadržaj 115
2. Ciljevi 115
3. Pojedinačni ključevi u ovoj temi 116
4. Ključ 24 radna tabela 116
5. Ključ 25 priprema radne tabele za biznis u oblasti usluga 116
 - (i) Ključni primer 10.1. 117
6. Ključ 26 korišćenje radne da se pripreme finansijski iskazi 117
 - (i) Ključni primer 10.2. 117
 - (ii) Ključni primer 10.3. 120
7. Ključ 27 klasifikacija sredstava i obaveza u bilansu stanja 121
8. Ključ 28 pripremanje finansijskih iskaza iz radne tabele 121
 - (i) Ključni primer 10.4. 122
9. Ključni termini 123
10. Ključne tačke 125
11. Primena principa 125

12. Odabrana literatura 126

POGLAVLJE 11**Obrada priliva u gotovu i kratkoročnih investicija 129**

1. Sadržaj 129
2. Ciljevi 129
3. Pojedinačni ključevi u ovoj temi 130
4. Ključ 29 obrada priliva gotovine 130
5. Ključ 30 usaglašavanje stanja tekućeg-žiro računa sa bankom 131
6. Ključ 31 priprema usaglašavanja stanja žiro računa sa bankom 132
 - (i) Ključni primer 11.1. 132
7. Ključ 32 gotovina u blagajni 133
 - (i) Ključni primer 11.2. 133
 - (ii) Ključni primer 11.3. 134
8. Ključ 33 kratkoročne investicije 135
 - (i) Ključni primer 11.4. 135
 - (ii) Ključni primer 11.5. 136
 - (iii) Ključni primer 11.6. 136
9. Ključ 34 vrednovanje tržišnih hartija od vrednosti 137
 - (i) Ključni primer 11.7. 137
10. Ključ 35 originalni trošak 138
 - (i) Ključni primer 11.8. 138
11. Ključ 36 tržišne dužničke hartije od vrednosti 138
 - (i) Ključni primer 11.9. 139
12. Ključni termini 140
13. Ključne tačke 144
14. Primena principa 144
15. Odabrana literatura 147

POGLAVLJE 12**Potraživanja od kupaca i po osnovu menica 149**

1. Sadržaj 149
2. Ciljevi 149
3. Pojedinačni ključevi u ovoj temi 150
4. Ključ 37 potraživanja od kupaca 150
 - (i) Ključni primer 12.1. 151
5. Ključ 38 bezvredna potraživanja od kupaca 151
 - (i) Ključni primer 12.2. 152
6. Ključ 39 otpis potraživanja od kupaca 152
 - (i) Ključni primer 12.3. 153
7. Ključ 40 metod zastarevanja potraživanja 153
 - (i) Ključni primer 12.4. 153
8. Ključ 41 metod direktnog otpisa 155
 - (i) Ključni primer 12.5. 155
9. Ključ 42 potraživanje od kupaca 155

- (i) Ključni primer 12.6. 156
- (ii) Ključni primer 12.7. 156
- 10. Ključ 43 diskontovanje meničnog potraživanja 157
 - (i) Ključni primer 12.8. 157
- 11. Ključ 44 nehonorisana menična potraživanja 158
 - (i) Ključni primer 12.9. 158
- 12. Ključni termini 159
- 13. Ključne tačke 160
- 14. Primena principa 161
- 15. Odabrana literatura 164

POGLAVLJE 13

Računovodstvo zaliha trgovinske robe 165

- 1. Sadržaj 165
- 2. Ciljevi 165
- 3. Individualni ključevi 166
- 4. Ključ 45 trgovinska preduzeća 166
 - (i) Ključni primer 13.1. 166
- 5. Ključ 46 sistem zaliha trgovinske robe 167
- 6. Ključ 47 zalihe trgovinske robe u bilansu uspeha 167
 - (i) Ključni primer 13.2. 168
 - (ii) Ključni primer 13.3. 168
- 7. Ključ 48 krajnje zalihe 169
- 8. Ključ 49 metodi troškova zaliha 169
 - (i) Ključni primer 13.4. 169
- 9. Ključ 50 niži trošak ili tržišna vrednost 171
 - (i) Ključni primer 13.5. 171
- 10. Ključni termini 172
- 11. Ključne tačke 175
- 12. Primena principa 176
- 13. Odabrana literatura 177

POGLAVLJE 14

Postrojenja, amortizacija i neopipljiva imovina 179

- 1. Sadržaj 179
- 2. Ciljevi 179
- 3. Individualni ključevi u ovoj temi 180
- 4. Ključ 51 postrojenje, imovina, i oprema 180
 - (i) Ključni primer 14.1. 181
- 5. Ključ 52 determinisanje amortizacije 181
- 6. Ključ 53 pravolinijska amortizacija 182
 - (i) Ključni primer 14.2. 182
- 7. Ključ 54 metod amortizacija opadajućeg salda 182
 - (i) Ključni primer 14.3. 183
- 8. Ključ 55 metod amortizacije zbira brojki godina 183
 - (i) Ključni primer 14.4. 183

- 9. Ključ 56 metod amortizacije broja proizvedenih jedinica 184
 - (i) Ključni primer 14.5. 184
- 10. Ključ 57 otuđivanje postrojenja i opreme 184
 - (i) Ključni primer 14.6. 184
- 11. Ključ 58 neopipljiva sredstva 185
 - (i) Ključni primer 14.7. 185
- 12. Ključ 59 trošenje (iscrpljivanje) prirodnih resursa 186
 - (i) Ključni primer 14.8. 186
- 13. Ključni termini 187
- 14. Ključne tačke 189
- 15. Primena principa 190
- 16. Odabrana literatura 192

POGLAVLJE 15

Obaveze 193

- 1. Sadržaj 193
- 2. Ciljevi 194
- 3. Individualni ključevi u ovoj temi 194
- 4. Ključ 60 tekuće obaveze 195
 - (i) Ključni primer 15.1. 195
- 5. Ključ 61 roba kupljena na otvoreni račun 195
 - (i) Ključni primer 15.2. 196
- 6. Ključ 62 obaveze za menice 196
 - (i) Ključni primer 15.3. 196
- 7. Ključ 63 avansna plaćanja kupaca 197
 - (i) Ključni primer 15.4. 197
- 8. Ključ 64 porezi i ostale odbitne stavke u platnom spisku 197
 - (i) Ključni primer 15.5. 198
- 9. Ključ 65 nekratkoročne obaveze 198
- 10. Ključ 66 računovodstvo prodaje obveznica 199
 - (i) Ključni primer 15.6. 199
- 11. Ključ 67 prodaja obveznica uz premiju 200
 - (i) Ključni primer 15.7. 200
- 12. Ključ 68 prodaja obveznica za diskont 201
 - (i) Ključni primer 15.8. 201
- 13. Ključ 69 otplata obveznica plativih o dospelosti 202
 - (i) Ključni primer 15.9. 202
- 14. Ključ 70 hipotekarne obaveze po osnovu obveznica 202
 - (i) Ključni primer 15.10. 203
- 15. Ključni termini 203
- 16. Ključne tačke 206
- 17. Primena principa 207
- 18. Odabrana literatura 209

POGLAVLJE 16

Ortakluci 211

1. Sadržaj 211
2. Ciljevi 211
3. Individualni ključevi u ovoj temi 212
4. Ključ 71 definicija ortakluka 212
5. Ključ 72 udeo ortaka u kapitalu 213
 - (i) Ključni primer 16.1. 213
6. Ključ 73 raspodela profita i gubitaka 214
 - (i) Ključni primer 16.2. 214
7. Ključ 74 dodatne investicije, raspodela profita, završna knjiženja, i iskaz o kapitalu 215
 - (i) Ključni primer 16.3. 215
8. Ključ 75 prijem novog partnera 216
 - (i) Ključni primer 16.4. 217
 - (ii) Ključni primer 16.5. 217
9. Ključ 76 likvidacija ortakluka 218
 - (i) Ključni primer 16.6. 218
 - (ii) Ključni primer 16.7. 219
10. Ključni termini 221
11. Ključne tačke 224
12. Primena principa 224
13. Odabrana literatura 227

POGLAVLJE 17

Formiranje i poslovanje korporacije 229

1. Sadržaj 229
2. Ciljevi 229
3. Pojedinačni ključevi u ovoj temi 230
4. Ključ 77 formiranje korporacije 230
5. Ključ 78 emitovanje deonice 231
 - (i) Ključni primer 17.1. 231
6. Ključ 79 participativne i kumulativne privilegovane deonice 233
 - (i) Ključni primer 17.2. 233
7. Ključ 80 trezorske deonice 234
8. Ključ 81 zadržani neraspoređeni prihodi 235
 - (i) Ključni primer 17.3. 235
9. Ključ 82 dividende u gotovu 236
 - (i) Ključni primer 17.4. 236
10. Ključ 83 dividende u deonicima 237
 - (i) Ključni primer 17.5. 237
11. Ključ 84 upotreba zadržanih prihoda 238
 - (i) Ključni primer 17.6. 239
12. Ključ 85 razdvajanje deonice 239
 - (i) Ključni primer 17.7. 239
13. Ključ 86 knjigovodstvena vrednost po deonici 240
 - (i) Ključni primer 17.8. 240
 - (ii) Ključni primer 17.9. 240
14. Ključni termini 241
15. Ključne tačke 244

16. Primena principa 245
17. Odabrana literatura 248

POGLAVLJE 18

Finansijski iskazi i analiza 249

1. Sadržaj 249
2. Ciljevi 249
3. Analiza finansijskih (računovodstvenih) iskaza 250
4. Analiza računovodstvenih iskaza 250
5. Ključ 87 kako analizirati računovodstvene iskaze 251
6. Ključ 88 koeficijenti likvidnosti 251
 - (i) Ključni primer 18.1. 252
7. Ključ 89 koeficijenti aktivnosti 254
 - (i) Ključni primer 18.2. 255
 - (ii) Ključni primer 18.3. 255
8. Ključ 90 koeficijenti profitabilnosti - rentabilnosti 256
 - (i) Ključni primer 18.4. 256
9. Ključ 91 ograničenja analize pomoću finansijskih koeficijenata 257
 - (i) Ograničenja 257
10. Ključni termini 257
11. Ključne tačke 259
12. Primena principa 260
13. Odabrana literatura 262

POGLAVLJE 19

Iskaz novčanih tokova 263

1. Sadržaj 263
2. Ciljevi 263
3. Pojedinačni ključevi u ovoj temi 264
4. Ključ 92 iskaz novčanih tokova firme 264
 - (i) Novčani tokovi 264
 - (ii) Ključni primer 19.1. 265
5. Ključ 93 poslovne aktivnosti 265
 - (i) Ključni primer 19.2. 265
6. Ključ 94 investicione aktivnosti 266
 - (i) Ključni primer 19.3. 266
7. Ključ 95 finansijske aktivnosti 267
 - (i) Ključni primer 19.4. 267
8. Ključ 96 prezentacija iskaza novčanog toka 267
 - (i) Ključni primer 19.5. 268
9. Ključni termini 269
10. Ključne tačke 273
11. Primena principa 274
12. Odabrana literatura 275

Deo III**Međunarodni standardi
finansijskog izveštavanja 2013:
Interpretacija i primena 277****POGLAVLJE 20****Konceptualni okvir finansijskog
izveštavanja 2011. 279**

1. Sadržaj 279
2. Konceptualni okvir finansijskog izveštavanja 2011 279
3. Ključne tačke 281
4. Primena principa 281
5. Odabrana literatura 281

POGLAVLJE 21**Ciljevi Međunarodnih standardna finansijskog
izveštavanja i Međunarodnih računovodstvenih
standarda 283**

1. Sadržaj 283
2. Uvod 283
3. Okvir MSFI/MRS 284
4. Ciljevi 284
 - (i) *Finansijska pozicija* 284
 - (ii) *Finansijska performansa* 285
 - (iii) *Promene u finansijskoj poziciji* 285
5. Osnovne pretpostavke 285
 - (i) *Računovodstvo na osnovu obračunskog perioda* 285
 - (ii) *Računovodstvo na bazi obračunskog perioda* 286
6. Kvalitativne karakteristike 286
 - (i) *Razumljivost* 286
 - (ii) *Uporedivost* 286
 - (iii) *Relevantnost* 286
 - (iv) *Pouzdanost* 287
7. Elementi finansijskih iskaza 287
 - (i) *Sredstva* 287
 - (ii) *Obaveze* 287
 - (iii) *Prihod* 288
 - (iv) *Rashodi* 288
8. Finansijski koncept 288
9. Fizički koncept 288
10. Ključne tačke 288
11. Primena principa 289
12. Odabrana literatura 289

POGLAVLJE 22**Kratak pregled Međunarodnih standarda
finansijskog izveštavanja i Međunarodnih
računovodstvenih standarda, 2012-13. 291**

1. Sadržaj 291
2. Korišćenje MSFI-jeva u Evropi - Evropska računovodstvena regulativa 293
 - (i) *Uvršćeni subjekti* 293
 - (ii) *Neuvršćeni subjekti i nekonsolidovani finansijski izveštaji* 294
3. Usvajanje MSFI-jeva u Evropi 294
4. MSFI-jevi na snazi u Evropi 294
5. Najnoviji službeno objavljeni standardi, tumačenja, izmene i dopune 295
 - (i) *Izmjena i dopune standarda* 295
6. Predgovor međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja 296
 - (i) *Sažetak* 296
7. MSFI 1 (2008.) prva primena međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja 296
 - (i) *Datum stupanja na snagu* 296
 - (ii) *Cilj* 297
 - (iii) *Sažetak* 297
 - (iv) *Tumačenja* 298
8. MSFI 2 plaćanja na osnovu deonica 298
 - (i) *Datum stupanja na snagu* 298
 - (ii) *Cilj* 298
 - (iii) *Sažetak* 298
 - (iv) *Tumačenja* 298
9. MSFI 3 (2008.) poslovna spajanja 299
 - (i) *Datum stupanja na snagu* 299
 - (ii) *Osnovno načelo* 299
 - (iii) *Sažetak* 299
 - (iv) *Tumačenja* 300
 - (v) *Korisne Deloitte-ove publikacije* 301
10. MSFI 4 ugovori o osiguranju 301
 - (i) *Datum stupanja na snagu* 301
 - (ii) *Cilj* 301
 - (iii) *Sažetak* 301
 - (iv) *Tumačenja* 301
11. MSFI 5 dugotrajna imovina namenjena prodaji i ukinuti delovi poslovanja 301
 - (i) *Datum stupanja na snagu* 302
 - (ii) *Cilj* 302
 - (iii) *Sažetak* 302
 - (iv) *Tumačenja* 303
 - (v) *Korisne Deloitte-ove publikacije* 303
12. MSFI 6 istraživanje i procena vrednosti mineralnih resursa 303
 - (i) *Datum stupanja na snagu* 303
 - (ii) *Cilj* 303
 - (iii) *Sažetak* 303

- (iv) Tumačenje 303
- 13. MSFI 7 finansijski instrumenti: objavljivanje 304
 - (i) Datum stupanja na snagu i prelazno razdoblje 304
 - (ii) Cilj 304
 - (iii) Sažetak 304
 - (iv) Tumačenje 304
 - (v) Korisne Deloitte-ove publikacije 304
- 14. MSFI 8 poslovni segmenti 305
 - (i) Datum stupanja na snagu 305
 - (ii) Osnovno načelo 305
 - (iii) Sažetak 305
 - (iv) Tumačenje 306
- 15. MSFI 9 (2010.) finansijski instrumenti: klasifikovanje i merenje (trenutno delimično završen) 306
 - (i) Datum stupanja na snagu i prelazno razdoblje 306
 - (ii) Cilj 306
 - (iii) Sažetak 306
 - (iv) Tumačenje 307
 - (v) Korisne Deloitte-ove publikacije 307
- 16. MSFI 10 konsolidovani finansijski izveštaji 307
 - (i) Datum stupanja na snagu i prelazno razdoblje 307
 - (ii) Cilj 307
 - (iii) Sažetak 308
 - (iv) Tumačenje 308
- 17. MSFI 11 zajednički poslovi 309
 - (i) Datum stupanja na snagu i prelazno razdoblje 309
 - (ii) Cilj 309
 - (iii) Sažetak 309
 - (iv) Tumačenje 309
- 18. MSFI 12 objavljivanje udela u drugim subjektima 310
 - (i) Datum stupanja na snagu i prelazno razdoblje 310
 - (ii) Cilj 310
 - (iii) Sažetak 310
 - (iv) Tumačenje 310
- 19. MSFI 13 merenje fer vrednosti 310
 - (i) Datum stupanja na snagu i prelazno razdoblje 310
 - (ii) Sažetak 311
 - (iii) Tumačenje 311
- 20. MRS 1 (2007.) Prezentacija finansijskih iskaza 311
 - (i) Datum stupanja na snagu 311
 - (ii) Cilj 311
 - (iii) Sažetak 312
 - (iv) Tumačenje 313
 - (v) Korisne Deloitte-ove publikacije 313
- 21. MRS 2 zalihe 313
 - (i) Datum stupanja na snagu 313
 - (ii) Cilj 313
 - (iii) Sažetak 313
 - (iv) Tumačenje 314
- 22. MRS 7 izveštaj o toku novca 314
 - (i) Datum stupanja na snagu 314
 - (ii) Cilj 314
 - (iii) Sažetak 314
 - (iv) Tumačenje 315
- 23. MRS 8 Računovodstvene politike, promene računovodstvenih procena i greške 315
 - (i) Datum stupanja na snagu 315
 - (ii) Cilj 315
 - (iii) Sažetak 315
 - (iv) Tumačenje 316
- 24. MRS 10 događaji nakon izveštajnog perioda 316
 - (i) Datum stupanja na snagu 316
 - (ii) Cilj 316
 - (iii) Sažetak 316
 - (iv) Tumačenje 317
- 25. MRS 11 ugovori o izgradnji 317
 - (i) Datum stupanja na snagu 317
 - (ii) Cilj 317
 - (iii) Sažetak 317
 - (iv) Tumačenje 317
- 26. MRS 12 porezi na dobit 318
 - (i) Datum stupanja na snagu 318
 - (ii) Cilj 318
 - (iii) Sažetak 318
 - (iv) Tumačenje 319
- 27. MRS 16 nekretnine, postrojenja i oprema 319
 - (i) Datum stupanja na snagu 319
 - (ii) Cilj 319
 - (iii) Sažetak 319
 - (iv) Tumačenje 320
- 28. MRS 17 najmovi 320
 - (i) Datum stupanja na snagu 320
 - (ii) Cilj 321
 - (iii) Tumačenje 321
- 29. MRS 18 prihodi 322
 - (i) Datum stupanja na snagu 322
 - (ii) Cilj 322
 - (iii) Sažetak 322
 - (iv) Tumačenje 322
- 30. MRS 19 (2011.) materijalna prava zaposlenih (primanja zaposlenih) 323
 - (i) Datum stupanja na snagu 323
 - (ii) Cilj 323
 - (iii) Sažetak 324
 - (iv) Tumačenje 325
- 31. MRS 20 računovodstvo državnih potpora i objavljivanje državne pomoći 325
 - (i) Datum stupanja na snagu 325
 - (ii) Cilj 325

- (iii) Sažetak 325
- (iv) Tumačenja 326
- 32. MRS 21 učinci promene valutnih kurseva 326
 - (i) Datum stupanja na snagu 326
 - (ii) Cilj 326
 - (iii) Sažetak 326
 - (iv) Tumačenja 327
- 33. MRS 23 (2007.) Troškovi pozajmice 327
 - (i) Datum stupanja na snagu 327
 - (ii) Cilj 327
 - (iii) Sažetak 327
 - (iv) Tumačenja 328
- 34. MRS 24 (2004.) objavljivanje povezanih osoba 328
 - (i) Datum stupanja na snagu 328
 - (ii) Cilj 328
 - (iii) Sažetak 328
 - (iv) Tumačenja 329
- 35. MRS 26 računovodstvo i izveštavanje o planovima penzija 329
 - (i) Datum stupanja na snagu 329
 - (ii) Cilj 329
 - (iii) Sažetak 329
 - (iv) Tumačenja 329
- 36. MRS 27 (2011.) zasebni finansijski izveštaji 329
 - (i) Datum stupanja na snagu 329
 - (ii) Cilj 329
 - (iii) Sažetak 330
 - (iv) Tumačenja 330
- 37. MRS 28 (2011.) ulaganja u pridružene subjekte i zajedničke poduhvate 330
 - (i) Datum stupanja na snagu 330
 - (ii) Cilj 330
 - (iii) Sažetak 330
 - (iv) Tumačenja 331
- 38. MRS 29 finansijsko izveštavanja u uslovima hiperinflacije 331
 - (i) Datum stupanja na snagu 331
 - (ii) Cilj 331
 - (iii) Sažetak 331
 - (iv) Tumačenja 332
- 39. MRS 32 finansijski instrumenti: prezentovanje 332
 - (i) Datum stupanja na snagu 332
 - (ii) Cilj 332
 - (iii) Sažetak 332
 - (iv) Tumačenja 333
 - (v) Korisne Deloitte-ove publikacije 333
- 40. MRS 33 dobit po deonici 333
 - (i) Datum stupanja na snagu 333
 - (ii) Cilj 333
 - (iii) Sažetak 333
 - (iv) Tumačenja 334
- 41. MRS 34 finansijsko izveštavanje u razdobljima unutar godine 334
 - (i) Datum stupanja na snagu 334
 - (ii) Cilj 334
 - (iii) Sažetak 334
 - (iv) Tumačenja 335
- 42. MRS 46 umanjenje vrednosti imovine 335
 - (i) Datum stupanja na snagu 335
 - (ii) Cilj 335
 - (iii) Sažetak 336
 - (iv) Tumačenja 336
- 43. MRS 37 rezervisanje, nepredvidive obaveze i nepredvidiva imovina 337
 - (i) Datum stupanja na snagu 337
 - (ii) Cilj 337
 - (iii) Sažetak 337
 - (iv) Tumačenja 338
- 44. MRS 38 nematerijalna imovina 338
 - (i) Datum stupanja na snagu 338
 - (ii) Cilj 338
 - (iii) Sažetak 338
 - (iv) Tumačenja 340
- 45. MRS 39 finansijski instrumenti: priznavanje i merenje 340
 - (i) Datum stupanja na snagu 340
 - (ii) Cilj 340
 - (iii) Sažetak 340
 - (iv) Tumačenja 343
 - (v) Vodič za primenu MRS-a 39 343
 - (vi) Korisne Deloitte-ove publikacije 344
- 46. MRS 40 investicione nekretnine 344
 - (i) Datum stupanja na snagu 344
 - (ii) Cilj 344
 - (iii) Sažetak 344
 - (iv) Tumačenja 345
- 47. MRS 41 poljoprivreda 345
 - (i) Datum stupanja na snagu 345
 - (ii) Cilj 345
 - (iii) Sažetak 345
 - (iv) Tumačenja 346
- 48. IFRIC 12 sporazumi o koncesijama za usluge 346
 - (i) Datum stupanja na snagu 346
 - (ii) Cilj 346
 - (iii) Sažetak 346
 - (iv) Ostala tumačenja 346
 - (v) Korisne Deloitte-ove publikacije 346
- 49. IFRIC 17 raspodela nenovčane imovine vlasnicima 346
 - (i) Datum stupanja na snagu 346
 - (ii) Cilj 347
 - (iii) Sažetak 347
 - (iv) Tumačenja 347
- 50. Ključne tačke 348

51. Primena principa 348
52. Odabrana literatura 348

POGLAVLJE 23

Analiza finansijskih iskaza 349

1. Sadržaj 349
2. Cijevi 350
3. Svrshodnost analiza finansijskih izveštaja 350
4. Bilans stanja 351
5. Bilans uspeha 353
6. Izveštaj o izvorima i upotrebi 353
7. Namena analize finansijskih izveštaja 355
8. Analiza finansijskih koeficijenata 355
 - (i) Zbog čega se koriste finansijski koeficijenti? 355
 - (ii) Zbog čega bi trebalo koristiti relativne finansijske koeficijente? 356
9. Metod izračunavanja odabranih finansijskih koeficijenata 357
 - (i) Finansijski koeficijenti interne likvidnosti 358
 - (ii) Finansijski koeficijenti operativnih performansi 360
10. Analiza rizika 366
11. Analiza rasta 372
12. Korišćenje finansijskih koeficijenata 375
 - (i) Modeli za vrednovanje vrednosti akcija 376
13. Rejting obveznica 376
14. Predviđanje insolventnosti 377
15. Ograničenja finansijskih koeficijenata 377
16. Finansijski iskazi i analiza 378
17. Analiza finansijskih (računovodstvenih) iskaza 378
 - (i) Analiza računovodstvenih iskaza 378
 - (ii) Kako analizirati računovodstvene iskaze 379
 - (iii) Koeficijenti likvidnosti 379
 - (iv) Ključni primer 23.1. 380
 - (v) Koeficijenti aktivnosti 382
 - (vi) Ključni primer 23.2. 383
 - (vii) Ključni primer 23.3. 383
 - (viii) Koeficijenti profitabilnosti-rentabilnosti 384
 - (ix) Ključni primer 23.4. 384
 - (x) Ograničenja analize pomoću finansijskih koeficijenata 385
 - (xi) Ograničenja 385
18. Pojedinačni ključevi u ovoj temi 385
 - (i) Iskaz novčanih tokova firme 386
 - (ii) Novčani tokovi 386
 - (iii) Ključni primer 23.5. 386
 - (iv) Poslovne aktivnosti 387
 - (v) Ključni primer 23.6. 387
 - (vi) Investicione aktivnosti 388
 - (vii) Ključni primer 23.7. 388
19. Finansijske aktivnosti 388

- (i) Ključni primer 23.8. 389
20. Prezentacija iskaza novčanog toka 389
 - (i) Ključni primer 23.9. Komparativni bilansi (iskazi) stanja 389
21. Ključni termini 391
22. Ključne tačke 392
23. Primena principa 393
24. Odabrana literatura 394

Deo IV

Dodaci

DODATAK A Minel 397

DODATAK B IFRS kontni plan 403

PREDMETNI INDEKS 409

Predgovor

Slično ostalim knjigama iz računovodstva na uvodnom nivou, ovo izdanje je pripremljeno da vam pruži osnovno razumevanja tema i problema na brz, jednostavan i efikasan način polu-programiranog učenja. Veoma je složeno obuhvatiti tako kompleksnu oblast kao što je računovodstvo na ograničenom prostoru. Priprema budućih stručnjaka u praksi u sferi ekonomije i menadžmenta zahteva osnovne veštine. Potrebno je shvatiti osnovne postavke, principe, modele i mehanizme. Svakako da to nije pristup koji je obuhvatna diskusija svih značajnih tema u svakoj od brojnih oblasti finansijskog računovodstva, već pre svega uvodni pristup.

Knjiga je podeljena u četiri osnovna dela:

- **Prvi deo – Kontekst računovodstva** koji obuhvata uvod u računovodstvo, računovodstvo kao sistem finansijskog izveštavanja, nezavisnu komercijalnu reviziju, tražnju i ponudu finansijskih informacija.
- **Drugi deo – Pitanja finansijskog izveštavanja**, centralni po naglasku, obimu i kompleksnosti koji obuhvata veliki broj pitanja. Uključeno je finansijsko računovodstvo, bazični principi računovodstva i finansijskih iskaza, evidentiranje poslovnih transakcija; kompletiranje obračunskog ciklusa, korekcije, usaglašavanja i zaključna knjiženja. Sledi priprema radne tabele za finansijske iskaze, obrada priliva u gotovu i kratkoročnih investicija, potraživanja od kupaca i po osnovu menica, i računovodstvo zaliha trgovinske robe. Uključeni su računovodstvo postrojenja, amortizacije i neopipljive imovine. Nakon toga se razrađuje računovodstvo obaveza i računovodstvo ortakluka, obuhvat transakcija formiranja i poslovanja firme, uvod u pripremu finansijskih iskaza i analiza. Zaključna razmatranja su usmerena na iskaze novčanih tokova.
- **Treći deo – Analiza**, bavi se Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja i Međunarodnim računovodstvenim standardima. Model praktične analize finansijskih iskaza je dat kao osnov za donošenje poslovnih odluka.
- **Četvrti deo – Dodaci** – sadrži kontni plan na osnovu Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja (IASB).
- **Svaki deo knjige sadrži kratak pregled i rezime svih glava**, kao način vašeg uvoda u materiju i računovodstvene veštine kojim ovladavate.
- **Na početku je kreiran grafikon toka koji olakšava proces ovladavanja veštinama.** Vodi vas kroz glave i olakšava da se povezuju i strukturiraju funkcionalni koncepti.

PEDAGOGIJA

Na početku glava je prezentiran sadržaj i ciljevi – ishodi učenja. Slede osnovni ključevi, kratak pregled svakog u oblasti računovodstva. U završnom delu glave su prezentirani ključni termini iz srpsko-engleskog glosarijuma uz obuhvatna objašnjenja. Preporučujemo vam da prvo proučite termine, pre ovladavanja materijom koja sledi. Nakon termina slede ključne tačke i rezime glave. Pristup pomaže u procesu obnavljanja veština. Obuhvaćena je primena principa za samostalan rad. Na kraju je dat pregled odabrane literature.

Razmatramo pitanja koja su veoma značajna za finansijsko računovodstvo, bazične bilansne agregate odnosno finansijske izveštaje-iskaze. Objašnjavamo kako ih čitati i šta iz svakog od njih možete naučiti. Oslanjamo se na primenu Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja i Međunarodnih računovodstvenih standarda. Naglasak su osnovni koncepti, modeli, vrednovanja, primena u praksi kroz nivo objašnjenja u dvojnomo računovodstvu. Obuhvaćeno je i složeno računovodstvo transakcija poput amortizacije, finansijskih investicija, kupovine i prodaje drugih delova imovine, zalihe i troškovi prodate robe, profiti i gubici, finansijski koeficijenti – indikatori.

ZAHVALNICE

Iskrenu zahvalnost dragom kolegi Nikoli M. Stajiću, Master ekonomista (poslovna ekonomija i finansije), dipl. ing., direktoru iLearn izdavačke kuće iz Beograda, za nesebičnu tehničku pomoć i podršku, kreativni doprinos završnom grafičkom dizajnu ove knjige. Grafikone, softverska i prateća rešenja izuzetne tehničke podrške nam je pripremio gospodin Miodrag Stajić, ing. elektrotehnike.

Recenzenti:

Prof. dr Jovan Krstić, ovlašćeni revizor, Univerzitet u Nišu

Prof. dr Milovan Filipović, licencirani revizor

Zahvaljujem brojnim kolegama sa različitih univerziteta (državni univerziteti: Beograd, Niš, Novi Sad, Banja Luka, Podgorica, Rijeka, Zagreb, Dubrovnik) na pomoći u razmeni materijala, ideja i koncepcija.

Neizmernu zahvalnost dugujem iskreno svom najboljem drugu i prijatelju, životnoj saputnici i ljubavi mog života supruzi Vesni, lekarki specijalisti sportske medicine, što mi je pružala podršku kao da je u pitanju priprema za važno sportske takmičenje, što u suštini i jeste ovaj posao. Potrebno je osloniti se na osnovno geslo olimpizma – *brže, više, jače*. Da li ima kraja u borbi za rekorde, to znamo svi da nema. Sve što uradimo sada kasnije može biti bolje. Zahvaljujem ćerki Ivani, vrhunskom stručnjaku za međunarodno poresko pravo i međunarodno korporativno pravo, na pomoći, podstreku i ljubavi koju mi pruža, radeći ono što voli i voleći ono što radi. Kao što bi rekao Leonardo Da Vinči – „Čoveka ne možeš ništa na silu naučiti, možeš mu samo pomoći da to nađe u sebi ako već ima, da mu prenesete ljubav i posvećenost i sam će to zavoleti”.

Ko se ne seća svojih korena, sve je zaboravio. Ove redove posvećujem onima kojih više nema ali su na neki način sa nama u našem sećanju, svom ocu Živojinu Ljutiću, diplomiranom inženjeru elektrotehnike koji je veoma mnogo u svom radu cenio računovodstvo i računovođe, majci Stanojki Ljutić, učiteljici, što me je naučila da je pravo računovodstvo sa ljudima voleti ih i razumeti. Takođe se sa zahvalnošću sećam oca svoje supruge Miodraga Petkovića-Ćaneta, uglednog računovođe iz Jagodine, koji je već pre II Svetskog rada vodio primanotu u Jagodinskoj pivari, kao i majci moje supruge, sada i mojoj, gospođi Veri Letić-Petkoivić, inače rodom iz njenog voljenog Krčedina u Sremu. Njih četvoro više nema ali žive u nama.

U Beogradu 5. oktobar 2023.

Branko Ž. Ljutić

O AUTORU

BRANKO Ž. LJUTIĆ, licencirani-ovlašćeni revizor i sertifikovani računovođa (Crna Gora, Srbija). Doktor nauka, magistar nauka (monetarna ekonomija i bankarstvo), diplomirani ekonomista (finansije i računovodstvo). Redovni profesor finansija (Univerzitet u Beogradu, od 2003). Redovni profesor marketinga i menadžmenta – Univerzitet Džon Nezbit, Beograd (od 2008). Redovni profesor finansija i bankarstva (Univerzitet privredna akademija, Novi Sad, od 2011). Redovni profesor računovodstva i revizije (Zagrebačka škola ekonomije i managementa, od 2012).

Profesionalna angažovanja u reviziji: Confida-Finodit, Beograd, Srbija; Direktor i partner: *International Consulting Center Accounting, Auditing and Tax – ICCAT*, Belgrade, Serbia. Richard and Partners, Podgorica, Crna Gora. Kao stručnjak iz prakse

učestvovao u kreiranju većeg broja zakona u oblasti finansija, bankarstva, berzi, računovodstva i revizije, malih i srednjih preduzeća, centralni registar hartija od vrednosti, centralni registar boniteta, u Srbiji. Pisac većeg broja knjiga i radova, organizator programa obuka (revizija, računovodstvo, finansijski i bankarski menadžment). Instruktor je Instituta sertifikovanu računovođa Crne Gore za računovodstva i reviziju. Međunarodni i regionalni instruktor za finansijsko izveštavanje i reviziju, Centar za reformu finansijskog izveštavanja, Svetska banka, Beč, CFRR (2016-2021). Član Grupe eksperata Evropske federacije računovođa i revizora MPS za digitalizaciju profesije – EFAA (2017-2022), član Odbora za kvalitet usluga uveravanja EFAA (2017-2022). Savetnik je Izvršnog direktora EFAA. Uključen je u međunarodnu saradnju sa posebnim fokusom na region Zapadnog Balkana i Jugoistočne Evrope. U oblasti revizije objavio seriju udžbenika počev od 2000. Naučni i stručni prevodilac profesionalne udžbeničke literature, profesionalnih priručnika i standarda. Urednik je naučnih izdanja u Izdavačkoj u konsalting kući Mate, Beograd, (2005-2016). Urednik je naučnih i profesionalnih izdanja iz oblasti društvenih nauka-ekonomija i menadžment, izdavačka i konsalting kuća iLearn, Beograd (2016-). Naučni prevodilac (univerzitetski udžbenici iz SAD, Međunarodni računovodstveni standardi, i sl.). Direktor je Međunarodnog centra za održivo izveštavanje i upravljanje koji okuplja vodeće međunarodne stručnjake iz ove oblasti (*The International Centre for Sustainability Reporting and Governance – ICSRG*, 2023-).

D E O **1**

Kontekst računovodstva

1

Uvod u računovodstvo

2

Računovodstvo kao system finansijskog izveštavanja

3

Nezavisna komercijalna revizija

4

Tražnja finansijskih informacija

5

Ponuda finansijskih informacija

Uvod u računovodstvo Računovodstvo je izuzetno podesna informaciona osnova i izvor bazičnih podataka za donošenje poslovnih odluka, posebno u finansijskom menadžmentu. Moderno računovodstvo je prirodni i logični odgovor na potrebe za pravim informacijama. Na toj osnovi je moguće kreirati finansijske odluke, koje vam omogućavaju izbor između ekonomskih alternativa. Računovodstvo je umetnost i veština beleženja, klasifikovanja i sumiranja na određeni način i u novčanim izrazima, svih transakcija i poslovnih događaja. Minimalni je zahtev da su to promene koje su u određenom delu finansijskog karaktera (prirode), što omogućava interpretaciju rezultata na toj osnovi. Računovodstvo se bavi registrovanjem, klasifikovanjem i sumiranjem računovodstvenih i poslovno finansijskih transakcija koje se mere u novčanim iznosima. Bitna osobina računovodstva je komuniciranje informacija koje proizvodi, jer je to njegov osnovni zadatak. Osnovne karakteristike modernog računovodstva su relevantnost, pravovremenost i tačnost, ukoliko ih ne poseduje u potpunosti više nije računovodstvo već samo beskoristan posao.

Računovodstvo kao sistem finansijskog izveštavanja Kroz oblasti računovodstva (finansijsko, troškovno, upravljačko) se prilazi fokusu finansijskog računovodstva oličenom i pripremi i obelodanjivanju godišnjih i periodičnih finansijskih iskaza. Oslonjeno je na koncept "istinite i poštene" slike finansijske strukture i profita izveštajnog entiteta. Usko specijalizovana računovodstvena terminologija se objašnjava, sa ciljem da se očuva izvorni integritet ovih informacija koje imaju profesionalnu zakonsku težinu.

Nezavisna komercijalna revizija Komercijalna eksterna revizija je jedan od bitnih institucionalnih stubova berzanskih finansija i investicija u hartije od vrednosti. Revizija je proces u kome kompetentna, nezavisna osoba akumulira i vrednuje dokaze o informaciji koja se može kvantifikovati, koja je povezana sa određenim ekonomskim entitetom, u svrhu određivanja i izveštavanja o stepenu korespondiranja između informacije koja se može kvantifikovati i unapred zasnovanog kriterijuma. Revizija finansijskih iskaza firme se obavlja da bi se utvrdilo da li se ukupni finansijski iskazi i informacije koje se mogu kvantifikovati verifikovane, i iskazane u skladu sa specifičnim odabranim kriterijumom. Univerzalni unapred odabrani kriterijum jesu generalno prihvaćeni i primenjeni računovodstveni principi.

Tražnju za finansijskim informacijama kod nas formiraju različite strane. Svaka od njih ima svoju žižu interesovanja. Otuda nije verovatno očekivati da će se svi stvarni i potencijalni korisnici informacija iz finansijskih iskaza složiti šta ih interesuje i u kom obimu treba da obelodanjuju informacije firme i banke. Interes je taj koji dominantno određuje kakve će informacije tražiti svaka grupa, odnosno pojedinci iz grupe. Korisnici finansijskih informacija treba da koriste ostale konkurentne izvore informacija pored: A. Objavljenih godišnjih finansijskih iskaza za firme/banke, B. Baze podataka o bonitetu, C. na primer: različite pravne ugovore, pregovore sa sindikatima i vladom, D. stepen u kome je imovina firme pod hipotekom (stvarnom, potencijalnom), E. evidencija o polisama osiguranja, F. fizičko obezbeđenje objekata, G. reputacija proizvođača i/ili usluga na tržištu, ugled firme, itd. Zdrav razum ne može nadomestiti sama baza podataka o bonitetu, ni svi prethodno navedeni izvori informacija.

Ponuda finansijskih informacija Ni jedan pojedinačni izvor finansijskih informacija pogotovu ne izolovani računovodstveni iskazi ne poseduje monopol nad informacijom, koja se može koristiti za donošenje odluka. U savremenim tržišnim privredama intenzivnog tipa osnovne i prateće finansijske izveštaje i na njima zasnovane informacije koriste sledeći subjekti – **standardni korisnici finansijskih informacija**: akcionari, finansijski investitori, analitičari vrednosnih papira; rukovodioci; zaposleni; zajmodavci i ostali ponuđači novca i kapitala (poverioci); kupci i dobavljači; vlada/zakonodavna tela; ostale zainteresovane strane.

Uvod u računovodstvo

(engl. Introduction to accounting)

„Računovodstvo ne čini da profiti i iskaz stanja korporacije izgledaju nestabilni. Računovodstvo samo povećava transparentnost nestabilnih prihoda“.

Diane Garnick

1. SADRŽAJ

<i>Uvod u računovodstvo (engl. Introduction to accounting)</i>	3
1. SADRŽAJ	3
2. CILJEVI	3
3. NAMENA I KORISNICI RAČUNOVODSTVA	4
4. OSNOVNE KARAKTERISTIKE MODERNOG RAČUNOVODSTVA	6
5. KRATAK OSVRT NA ISTORIJSKI RAZVOJ RAČUNOVODSTVA	7
6. RAČUNOVODSTVO U FUNKCIJI POSLOVNOG IZVEŠTAVANJA	9
7. RAČUNOVODSTVO I REVIZIJA	10
8. RAČUNOVODSTVENO IZVEŠTAVANJE ZA POSLOVNO FINANSIJSKO ODLUČIVANJE	11
9. KLJUČNI TERMINI	11
10. KLJUČNE TAČKE	12
11. PRIMENA PRINCIPA	13
12. ODABRANA LITERATURA	13

2. CILJEVI

Nakon pažljivog proučavanja ovog poglavlja biste trebali da možete da:

- navedete razloge zbog kojih je računovodstvo korisno pri donošenju poslovnih odluka;
- definišete računovodstva i njegove karakteristike;
- obrazložite kako se računovodstvo razvijalo u drevna i u novija vremena;
- objasnite šta rade profesionalne računovođe u svetu, i šta je sve potrebno da bi se ušlo u ovu struku;
- objasnite šta je uticalo na razvoj savremenog računovodstva u svetu;

- odredite šta se podrazumeva pod računovodstvenim entitetom – obračunskom jedinicom;
- navedete ko sve koristi računovodstvene informacije, zašto i kako.

3. NAMENA I KORISNICI RAČUNOVODSTVA

U ovom delu knjige (glave 1 do 6) šire se analizira računovodstvo kao naučna i praktična disciplina, u kontekstu finansijskog izveštavanja, ponude i tražnje finansijskih informacija.¹ Računovodstvo i finansijski menadžment

Savremena teorija i praksa poslovnog odlučivanja (engl. *modern business management*) naglašava da izučavanje sistema računovodstva predstavlja jedan od najznačajnijih elemenata kreiranja modernog poslovnog odlučivanja. Ovo pravilo važi, bez obzira da li imate ideju i nameru da započinjete svoju vlastitu poslovnu delatnost, radite za malo ili veliku firmu, domaću a još više inostranu, ulazite u profesionalnu delatnost ili imate koristi od nezavisnog dohotka izvan radnog odnosa. Pri tom će mnoge od vaših odluka u životu biti ekonomske odnosno bolje rečeno finansijske prirode.

Tržište i poslovanje na njemu zahteva prozaične odgovore na manje epska pitanja. Na primer treba konkretno odgovoriti, koliko novih ljudi treba zaposliti? Da li je budžet vašeg odeljenja (organizacionog dela) adekvatan, da li treba iznajmiti (engl. *leasing*) ili kupiti kancelarijski prostor? Koja je od nekoliko alternativnih investicija najbolja odnosno najrentabilnija, i sa najnižim rizikom u odnosu na vaše potrebe. Ta pitanja u svemu uključuju ekonomske alternative. Živimo u svetu ograničenih resursa. Otuda se često nalazimo u situaciji da biramo između alternativa. Racio je da efikasnije koristite raspoložive ograničene resurse. Primeri u praksi se kreću od jednostavnih ličnih odluka, koje se odnose na par dinara, pa sve do kompleksnih odluka, koje utiču na hiljade ljudi i uključuju desetine i stotine miliona dinara. Da li treba da se pretplatite na Poslovni nedeljnik, ili trebate da koristite bibliotečki primerak, ili što je još češći slučaj na žalost u Srbiji i Crnoj Gori bar do sada, da vam ne trebaju nikakve poslovne informacije?

Dilema je da li kao poslovni rukovodioci trebate da locirate novo postrojenje u blizini postojećih objekata ili negde drugde? Ponekad su odgovori veoma složeni. Po svojoj prirodi, svrha i bazični cilj računovodstva je da pomogne u odgovoru na takva osnovna pitanja. Savremeno računovodstvo mora da pomogne u donošenju zdravih ekonomskih odnosno poslovno finansijskih odluka. Retko, skoro nikada, se ne donosi značajna ekonomska odluka, koja u svom donošenju vitalno ne zavisi od ispravnih računovodstvenih informacija. Računovodstvo je moderni jezik ekonomske aktivnosti. Bilo koja savremena poslovna organizacija koja zarađuje ili troši novac, bez obzira na veličinu ili tip delatnosti, mora se oslanjati na računovodstvo radi efektivnog i efikasnog poslovnog upravljanja.

Sledstveno tome, savremeno računovodstvo u svetu posebno u Sjedinjenim američkim državama (SAD), razvilo se kao prirodni i logični odgovor na potrebu za pravim informacijama, koja se uz odgovarajuće pretpostavke mogu iskoristiti za kreiranje poslovno finansijskih odluka koje uključuju ekonomske alternative. Selekcija jedne alternative može dovesti do, odnosno izazvati dodatne odluke. Nameće se nužnost i potrebe za izborom između alternativa. Na primer, odluka da se proizvodi mali elektronski džepni kalkulator, može zahtevati sledeće dodatne izbore. Da li trebamo da koristimo svetlosno emitujuće diode (engl. *LED*), ili

1. Šire u Matulich S., Heitger, L. E. (1980). *Finansijsko računovodstvo. Financial Accounting*. New York: McGraw-Hill Book Company.

pokazivači sa tečnim kristalom (LCD)? Da li ekrane treba proizvoditi ili kupiti, što je u nasim uslovima jednostavno rešiva dilema-vesti. Sopstvena proizvodnja uvek zahteva ulaganja u novu opremu, dok bi nabavka (uvoz) svaki računar poskupela i tako dalje. Da li treba koristiti automatizovane mašine, da bi se spojila pojedinačna kutija ili unutrašnji sastav, koji bi mogao biti sačinjen iz više delova koji zahtevaju ručno sastavljanje? Da li je firma zainteresovana za tržište velikog obima sa niskim cenama i mnogo konkurencije? Često se traže ograničenije tržišta za savršenije naučne modele? Kako proizvod treba prodavati, pita se služba marketinga? Koji medijum za oglašavanje i reklamnu kampanju treba upotrebiti? Kao što se vidi lista pitanja je beskraja. Često izgleda da pokušaji da se odgovore mogu izgledati besplodni. No, savremena svetska računovodstvena nauka i njena efikasna primena u praksi može pružiti takve kvalitetne informacije. Računovodstvo omogućava sva ona merenja koja su potrebna da se integriše kompleks varijabli u rešavanju ekonomskih problema, na način kako su prethodno definisani.

Osnovna svrha ove analize je da nas upozna sa savremenim računovodstvom u funkciji poslovno finansijskog odlučivanja. Polazište su neke od definicija računovodstva, i opisa njegovih osnovnih karakteristika. Sledi pregled razvoja računovodstva i analiza okruženja u kome deluje računovodstvo u savremenim svetskim uslovima. Uz to želimo da ukažemo na računovodstvenu profesiju i nekim od organizacija, koje su bitno uticale na uobličavanje savremene misli o računovodstvu u tržišnim privredama. Predmet analize će na kraju biti vrste poslovne aktivnosti i organizacije kojima služi računovodstvo. Usmerićemo se na različite donosioce poslovno finansijskih odluka, za koje se pripremaju računovodstvene informacije.

Računovodstvo je izuzetno obimna disciplina. Zbog toga pokušaj bilo kakve uprošćene definicije teži ka nepotpunosti. Ipak definicije ma koliko nepotpune, mogu da posluže kao zgodna polazna tačka. Tako se u jednoj od najčešće korišćenih i prihvaćenih odrednica ukazuje da je:² *Računovodstvo je umetnost i veština beleženja, klasifikovanja i sumiranja na određeni način i u novčanim izrazima, svih transakcija i poslovnih događaja. Minimalni je zahtev da su to promene koje su u određenom delu finansijske karaktera (prirode), što omogućava interpretaciju rezultata na toj osnovi.*

Prethodna definicija znači da je računovodstvo praksa poslovnog informisanja na osnovu raspoloživih informacija, tek kada je ekonomski događaj merljiv u finansijskim izrazima. To jest kada se odigrava poslovna transakcija. Potom se obrađena informacija klasifikuje prema tome određenom kriterijumu. Da li transakcija utiče i na koji način na poziciju gotovine, zemljište, obaveze, deonice, itd. Veliki i uz to rastući broj opisanih transakcija generiraju sve veću količinu finansijskih podataka. Zbog toga je potrebno svaku računovodstvenu informaciju uobličiti prema zahtevima poslovno finansijske funkcije. To znači da zbirni pregledi računovodstvenih informacija, moraju biti po formi i funkciji u obliku takvih izveštaja, koji služe specifičnoj svrhi donošenja poslovno finansijskih odluka.

Registrowanje, klasifikovanje i sumiranje računovodstvenih i poslovno finansijskih transakcija, zahteva da moraju biti merene u novčanim iznosima. Najzad, rezultat računovodstvenih informacija uključuje komuniciranje sa i objašnjavanje informacije donosiocima poslovnih odluka. Bez toga računovodstvo gubi svoju osnovnu funkciju, kao informaciona podloga u procesu poslovno finansijskog upravljanja. Da bi postiglo i ostvarilo sve prethodno navedeno, savremeno računovodstvo se mora bazirati na pravilima i standardima, koje razumeju i shvata-

² Šire u izdanju specijalnog Biltena za računovodstvenu terminologiju, Američki institut javnih računovođa, American Institute of Public Accountants (1953). *Accounting Terminology Bulletin No. 1*-Review and Resume, New York: AICPA. 1.

ju korisnici finansijskih informacija. Naredna odrednica na primer navodi da je:³ *Računovodstvo proces identifikovanja, merenja i komuniciranja sa računovodstvenim informacijama, da bi se donosiocima odluka omogućilo prosuđivanje i odlučivanje na osnovu istih.* Kao što se može zaključiti na osnovu prethodnog, savremena definicija računovodstva sve manje naglašavaju aspekte izolovane obrade informacija. U fokusu su računovodstveni i poslovno finansijski aspekti donošenja odluka. Finansijske odluke i kvantifikovani sudovi potrebni su da bi se identifikovale, merile i komunicirale računovodstvene informacije. To važi u istoj meri, kao što su potrebne vrednosni sudovi da bi se interpretirale i koristile informacije, sa ciljem dobijanja kvalitetnih mikro ekonomskih odluka.

Druga definicija koju smo naveli, više naglašava računovodstvo kao nauku donošenja odluka. Pošto prva posmatra ovu oblast jednom vrstom umetnosti. Svakako da je savremeno računovodstvo umetnost u delu u kom zahteva prosuđivanje, uvid i talenat razvijen kroz intenzivno proučavanje. Da je računovodstvo nauka, važi samo u obimu u kome je rigorozna disciplina. U meri u kojoj se bavi merenjima i u vezi je sa ostalim ekonomskim naučnim disciplinama, kao što su na primer statistika i ekonometrija, itd. U praksi je već dugo prisutna stara zabluda. Mnogi ne prave razliku između knjigovodstva i računovodstva. Jednostavno formulisano, knjigovodstvo je dnevno beleženja poslovnih podataka. Generalno bi se moglo zaključiti da je rutinski posao činovničke prirode. Knjigovođe obično za svoj posao trebaju samo rudimentarno računovodstveno znanje. To im omogućuje da obavljaju svoje svakodnevne zadatke. Istini za volju mnoge od navedenih poslova bi mogli automatski obavljati računari. Na drugom polu se nalaze računovođe. Po svom profilu to mora biti kadar kvalifikovan za analizu i interpretaciju mnogih složenih ekonomskih događaja. Moraju biti osposobljeni da blisko sarađuju i koordiniraju sa finansijskim analitičarima u rukovodiocima, da pružaju finansijske savete, osmišljavajući savremene sisteme poslovnog upravljanja.

4. OSNOVNE KARAKTERISTIKE MODERNOG RAČUNOVODSTVA

Da bi bilo korisno donosiocima poslovnih odluka, savremeno računovodstvo mora posedovati najmanje tri osnovne karakteristike:

- relevantnost;
- pravovremenost;
- tačnost.

(i) Relevantnost

Prva karakteristika savremenog računovodstva podrazumeva da računovodstvene informacije moraju biti vezane za specifičan problem ili aktuelnu mikro finansijsku odluku. Na primer, informacija o kretanju troškova materijala može biti relevantna za analitičara koji prati i kontroliše kretanje troškove proizvodnje. Verovatno neće biti od jednake važnosti za finansijske investitore na berzama, koji se suočavaju sa odlukom-da li da rizikuju ili ne svoj novac ulažući ga u datu firmu. Za berzanske investitore mnogo su značajniji podaci o kretanju ukupnog profita,

³ Američko udruženje za računovodstvo, Izveštaj o osnovnoj teoriji računovodstva, American Accounting Association (1966). *A Statement of Basic Accounting Theory*. Evanston, Ill.: AAA. 1.

mada bi ista ili slična informacija bila od male vrednosti za tehničkog direktora. Zbog toga računovodstvo mora biti osposobljeno da u svojim izveštajima prezentira na taj način upakovane ekonomske informacije, koje istovremeno mogu da služe mnoštvu različitih namena.

(ii) Pravovremenost

Zahtev pravovremenosti vezan je za nužnu aktuelnost računovodstvenih informacija. Mnogi vrste informacija gube vrednost veoma brzo. Posebno su finansijske informacije osetljive sa proticanjem vremena, jer postaju irelevantne. Primer je prošlonedeljna kamatna stopa ili devizni kurs, koji mogu biti od male vrednosti finansijskom rukovodiocu, koji mora ove nedelje da uzme novac na zajam od banke ili poverilaca. Razlog su česte promene kamatnih stopa i slično. Podaci o kretanju zarade i profita (rentabilnosti) određenog posla, mogu pomoći investitorima u deonice da se odluče, da li da ulaze ili ne ulaze u taj posao. Ukoliko je informacija stara, investitor neće doneti promišljenu investicionu odluku. Često je značajnije posedovati odmah aproksimativnu finansijsku informaciju, nego imati preciznu informaciju kasnije kada uopšte nije potrebna. Dilema sa kojom se suočava savremena računovodstvena praksa je, da se određeni stepen preciznosti veći ili manji uvek mora žrtvovati, da bi se postiglo pravovremeno izveštavanje o relevantnim informacijama.

(iii) Tačnost

Glavni uslov za pravovremene i relevantne računovodstvene informacije jeste tačnost. Veoma je značajno razlikovati tačnost i preciznost, što će se videti na narednom primeru. Često se u javnosti može čuti podatak da je određena firma prošle godine zaradila 100 miliona dolara od izvoza. To može biti tačna informacija, mada precizno iskazan iznos izvoznih prihoda može biti 100.236.500 dolara. Na drugoj strani izveštaj o prihodima od 102.455.234 dinara može izgledati veoma preciznim. No informacija nema nikakvu vrednost, s obzirom da je iznos stvarnih prihoda 56.000.000. dinara.

Široko je raširena zabluda, da su računovodstvene informacije automatski i uvek tačne do poslednje pare. Nepobitno je da računovodstvene informacije u sebi uvek sadrže određeni stepen procene i aproksimacije. U okviru nametnutih ograničenja metodima merenja i primenjenim standardima, proizvedena računovodstvena informacija treba postepeno da odslikava informacije. Kako se karakteristike relevantnosti, pravovremenosti i tačnosti postižu u računovodstvu?

5. KRATAK OSVRT NA ISTORIJSKI RAZVOJ RAČUNOVODSTVA

Da bi stekli određeni uvidu ovo pitanje analiziraćemo razvoj računovodstva, koje služi poslovnom okruženju u kome deluje i koje odgovara potrebama korisnika koje opslužuje.

Računovodstvo se razvilo tokom dugog perioda vremena, kao odgovor na potrebe donosioca poslovnih odluka za informacijama u privredi i u vladi. Donosioci poslovnih odluka (rukovodioci) deluju u kompleksnom ekonomskom okruženju, koje se stalno dinamički menja. Informacione potrebe donosioca odluka zajedno sa okruženjem, kao i savremeno računovodstvo moraju se stalno adaptirati, da bi zadovoljili novo nastale potrebe. Računovodstvo je jed-

nako vitalno i dinamično kao i društvo kome služi. Da bi dobro funkcionisalo, mora se adaptirati zahtevima organizacija i promenama moderne tehnologije.

Primer je industrijska revolucija. Učinila je nužnim da računovodstvo pruži informacije o kretanju troškova širokog varijeteta roba, proizvedenih u velikim količinama u velikim preduzećima, koja koriste kompleksnu opremu. U početku je računovodstvo služilo malim preduzećima, koja su sama ručno proizvodila ograničeni broj proizvoda. Danas mnogi vlasnici očekuju, da dobijaju kvartalne izveštaje o poslovanju svojih preduzeća. Da bi obuhvatilo mnogo veći obim informacija, računovodstvo se prvo prilagodilo mehaničkim, zatim električnim i na kraju elektronskim sredstvima za obradu podataka.

Mada se računovodstvo razvijalo da bi zadovoljilo potrebe donosioca poslovnih odluka, veći njegov deo je ostao neizmenjen. Mnogi od današnjih problema su ostali isti kao i oni sa kojima su se sretali donosioci poslovnih odluka u prošlosti. Da bi se bolje razumele savremene računovodstvene aktivnosti i današnje potrebe za finansijskim informacijama, kratko ćemo razmotriti istorijski razvoj računovodstva.

Istorija računovodstva datira unazad iz drevnih vremena Mesopotamije i Egipta, kada je potreba za računovodstvom izazvala razvoj pisma. Drevni kraljevi i vladari kontrolisali su glavninu društvenog bogatstva. Upošljavali su pisare, koji su bili obučeni i vešti u pisanju i beleženju podataka. Pisari su takođe obavljali usluge privatnim građanima, kojima je bila potrebna evidencija o njihovim poslovnim transakcijama. Tako su arheolozi otkrili mnoge drevne glinene tablice sa klinastim pismom. Opisuju takve transakcije, kao što su razmena dve koze za datu količinu pšenice, ili sporazum da se isporuči sledeća žetva žita vojsci. Pisari su beležili te transakcije na glinenim tablicama. Potom bi utiskivali svoj pečat i pekli tablice da bi zaštitili podatke. Pečat je koristio kao uveravanje da je podatak tačan. Mnoge od ovih tablica su netaknuto sačuvane do današnjih dana. Od svog osnivanja sve do četrnaestog veka, računovodstvo nije bilo jasno definisano. Lagano je evoluiralo, kao odziv na potrebe i zahteve privrede, vlade i društva. Tokom XXIV veka je između nezavisnih gradova država Italije cvetala trgovina. Ekonomsko i političko okruženje toga vremena lagano je davalo zamah računovodstvenom sistemu, koji se danas koristi u svetu. Sistem se razvijao tokom Renesanse. Prvi put je formalno opisan u dodatku čuvene knjige o aritmetici i geometriji koju je 1494. godine napisao Franciskanski monah i učenjak Frater Luca Paciolo, prijatelj i savremenik Leonardo da Vincija.⁴ U to vreme je određeni broj činilaca uticao na razvoj računovodstvenih metoda. Crkva i vlada su bile usko povezane. Mnogi građanski zakoni su bili pod snažnim uticajem religijskih verovanja. Na primer, bilo je nezakonito da se plaća ili prima kamata, zbog toga što se u to vreme plaćanje prava korišćenje novca smatralo zelenaštvom. Otuda i nije bilo previše inicijativa da se pozajmljuje novac drugima. Veliki poslovni poduhvati koji su zahtevali ulaganje značajnog kapitala, mogli su se organizovati jedino kroz partnerstvo, u kome su pozivani investitori kao ravnopravni partneri. Trgovac ili zanatlija koji je radio samostalno, brinuo se samo za novac koji je mogao da zaradi. Ipak je sa formiranjem partnerskog odnosa postalo potrebno, da se računovodstveno obuhvataju ne samo profiti zajedničkog poduhvata-ulaganja, već i izdvojeno evidentira ulaganje svakog partnera. Po završetku poduhvata i podeli robe na partnere, prirodno je svaki od njih želeo da povрати svoje prvobitno ulaganje, uvećano za po vlastitoj oceni pošteno udeo u profitu. Dok se početno ulaganje možda i sastojalo od jedne vrste trgovačke robe, često se krajnja raspodela sastojala od zlata i srebra, ili različitih vrsta robe. Zbog toga je bila potrebna odre-

⁴ Frater Luca Paciolo (1494). *Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalita*. Slobodno preveden naslov je-Obuhvatni pregled aritmetike, geometrije, proporcija i proporcionalnosti.

dena saglasnost o vrednosti roba. Otuda je iskazivanje i merenje poslovnih profita, kao jasan i uočljiv deo vlasnikovih ulaganja, bila veoma rana računovodstvena ideja. Nisu mogli svi partneri u poduhvatu da učestvuju u neposredno i kontrolišu poslovanje.

6. RAČUNOVODSTVO U FUNKCIJI POSLOVNOG IZVEŠTAVANJA

Često se operacija poslovnog poduhvata pretvarala u neku od formi partnerstva sa ostalima. Upravljači su preuzeli ulogu nadzornika, kojima je poverena roba kojom će se trgovati. Nadzorništvo je funkcija obezbeđivanja robe, koju su investitori predali rukovodiocima zajedničkog poslovnog poduhvata. Rukovodioci postaju odgovorni za ispravan rad i poslovanje firme. Uz to odgovaraju za izveštavanje svih partnera o poslovanju. Takav su računovodstveni izveštaj rukovodioci podnosili obično po završetku posla. Funkcija izveštavanja u računovodstvu ima svoje rane korene. Rezultat je odvajanja vlasništva nad sredstvima od procesa poslovnog upravljanja. Mada se računovodstveni sistem koji su koristili u petnaestom veku dalje razvijao, njegove osnovne karakteristike ostale su iste kao u vreme Pacioloa. Sistem koji je preživeo skoro pet vekova, netaknut od vremena Renesanse pa sve do vremena kompjutera, stvarno je impresivan. Njegova snaga leži u jednostavnosti, fleksibilnosti, i sposobnosti da izrazi i saopšti izuzetno veliku količinu informacija u veoma kompaktnoj formi, i u njegovoj proverljivosti. Moderno računovodstvo je stvarno postalo poslovni jezik današnjice. Sistem italijanskog računovodstva se proširio na ostale delove Evrope i na ostatak sveta. Upravo je industrijska revolucija donela potrebu za preciznijim i pravovremenim merenjem računovodstvenih podataka. Računovodstvene informacije su značajne ne samo za investitore, već i za rukovodioce koji smatraju takve informacije nezamenljivim u poslovnom upravljanju. Otuda se i računovodstvo dalje razvijalo i poboljšavalo, da bi odgovaralo kako potrebama unutrašnjeg upravljanja tako i zahtevima investitora.

Rast korporacijskog oblika poslovanja usmerio je pažnju na potrebu izveštavanja velikog broja jakih deoničara, koji su često međusobno trgovali svojim deonicama pojedinih korporacija. Potom je takvo trgovanje organizovano u berze deonica. Berze su zahtevale zakonsku i unutrašnju pravnu i poslovnu regulativu. To je za uzvrat dalje uticalo na razvoj računovodstva. Brzi rast železnice u SAD doneo je potrebu za obračunom ogromne imovine. Takođe su to zahtevala velika ulaganja i koja su imala veoma dugi vek trajanja. Donošenje zakonodavstva o porezu na prihod, primoralo je računovođe da pažljivije razmotre svoje metode merenja i iskazivanja prihoda. Razvile su se međunarodne korporacije, kojima je bilo potrebno računovodstvo radi operacija u inostranstvu. Revolucija u elektronskoj obradi podataka je prouzrokovala razvoj velikih računara. Sve to je kao rezultat dalo mnoge promene i nov razvoj savremenih računovodstvenih sistema. Kao što se može zaključiti savremeni uslovi poslovanja su izuzetno različiti u odnosu na one iz petnaestog veka. No ipak je računovodstveni sistem koji je razvio Paciolo, jednostavno je prilagođen da bi služio zahtevima savremenom poslovanju. Nije slučajno da je računovodstvena profesija postigla i zaslužila poštovanje i status kojim raspolaže u savremenim tržišnim privredama. Računovodstveni rad se oduvek karakterisao visokim etičkim nivoom i moralnim standardima. Računovođe kao profesija i struka se tradicionalno su se bavile očuvanjem integriteta finansijskih izveštaja. Poštovanje, integritet, etički standardi, posvećenost da se služi društvu, kao i kompetentnost, profesionalne su karakteristike, koje ljubomorno čuvaju računovođe. Računovođe koje nude javnosti svoje profesionalne usluge moraju u državi u kojoj rade, da zadovolje određene zahteve za kvalifikacijama. Osoba koja zadovoljava sve zahteve, dobija potvrdu odgovarajuće savezne države u SAD, da je ovlašćeni javni

računovođa (engl. certified public accountant-CPA). Ovlašćeni javni računovođe obavljaju mnoge zadatke i poslove, koji se mogu klasifikovati u sledeće grupe: revizija, oporezivanje, usluge upravljačkog savetodavstva. Neke računovodstvene firme obavljaju sve navedene usluge. Druge se ograničavaju na specijalizaciju u samo nekim od ovih oblasti.

7. RAČUNOVODSTVO I REVIZIJA

Revizija se sastoji od pregleda i ispitivanja finansijskih izveštaja, i testiranje računovodstvenih podataka. Cilj je da se utvrdi da li su se sledili ispravni postupci u pripremi finansijskih izveštaja? Time se osigurava da su izveštaji ispravni i da ne obmanjuju. Finansijski izveštaji jesu računovodstveni izveštaji koje izdaje privreda, da bi opisala svoje finansijske odnose i rezultate svoga rada. Nasuprot popularnom mišljenju, tipična revizija nije namerena da otkrije namernu pljačku, mada se ponekad revizije sprovode i u te svrhe. Nasuprot tome, funkcija revizije je da verifikira da su transakcije obuhvaćene na odgovarajući način, tako da su izveštaji koji su pripremljeni na osnovu tih podataka kompletni i pošteno predstavljaju finansijske odnose firme.

Ovlašćeni javni računovođe koji pružaju usluge revizije nezavisni su praktičari. Oni ne mogu imati finansijske interese u firmama čije finansijske izveštaju revidiraju, zbog toga što su njihovi izveštaji o reviziji namenjeni javnosti. Oni izvode tako svoja ispitivanja, da mogu da izraze mišljenje o poštenju i adekvatnosti finansijskih izveštaja. Mišljenje ovlašćenog javnog računovođe veoma je važan deo finansijskih izveštaja. Zakonom je propisana revizija za mnoge kompanije, čije se deonice javno kupuju ili prodaju. Mišljenje ovlašćenog javnog računovođe visoko je poštovano i jako pouzdano, pošto pojedinci izvan privrede nemaju drugi način da odrede, da li su finansijski izveštaji koje nudi privredni subjekti poštenu i pouzdani.

(i) Računovodstvo i poreske savetodavne usluge - konsalting

Poreske usluge konstituišu značajan deo funkcija ovlašćenog javnog računovođe, pošto skoro sve korporacije i pojedinci jesu subjekti oporezivanja lokalnih, federalnih i lokalnih vlada.

Firma ovlašćenog javnog računovođe (engl. CPA) ne samo da pomaže u pripremi poreskih prijavi, već takođe obavlja poresko istraživanje i planiranje. Klijenti firme mogu da izbegnu obavljanje poslovne aktivnosti na način koji bi mogao imati nepoželjne poreske konsekvence. Pošto su federalni poreski zakoni u SAD izuzetno kompleksni, mnoge poslovne aktivnosti i pojedinci se oslanjaju na ovlašćene javne računovođe specijalizovane za oporezivanje, da bi osigurali saglasnost sa poreskim zakonima. U isto vreme računovođe minimiziraju njihov poreski teret. Navedene usluge mogu predstavljati značajan deo rada računovodstvenih firmi. Takve usluge uključuju davanje saveta i učestvovanje u skoro svakom aspektu poslovne aktivnosti. Privredni subjekti mogu tražiti pomoć od ovlašćenih javnih računovođa, kada njihovo osoblje nema dovoljno vremena, ili nije dovoljno stručno da radi na posebnom problemu. Neke opšte savetodavne usluge uključuju razvoj i implementaciju kompjuterskih računovodstvenih sistema, razvoj sistema za upravljanje tako važnim poslovnim resursima, kao što su trgovinska roba ili oprema, razvoj planova za jačanje zainteresovanosti i motivisanosti zaposlenih, slično. Ovlašćena računovodstvena firma obično je veoma bliska sa svojim klijentima. Često može dati savet i ekspertizu na efikasan i brz način, da bi pomogla rukovodiocima da donesu odgovarajuće poslovne odluke. U takvim firmama su veoma značajni i poslovno finansijski analitičari i konsultanti koji timski rade sa računovođama i sami dobro poznajući brojne računovodstvene metode.

8. RAČUNOVODSTVENO IZVEŠTAVANJE ZA POSLOVNO FINANSIJSKO ODLUČIVANJE

Računovodstvena informacija se prenosi pomoću izveštaja. U praksi se koristi širok dijapazon ovih izveštaja. Ipak se svi računovodstveni izveštaji mogu klasifikovati prema svojoj nameni u dve kategorije: interni izveštaji i eksterni izveštaji.

Takozvani interni računovodstveni izveštaji odnose se, obzirom da su orijentisani na specifične informacione potrebe rukovodilaca, na unutrašnje informisanje. Tipična računovodstvena upravljačka informacija obuhvata takve funkcije, kao što su planiranje, kontrola, koordinacija operacija i odluke koje su potrebne za unutrašnje upravljanje u firmama.

Upravljački računovodstveni izveštaji su tipično detaljniji od eksternih izveštaja. Često se više bave segmentima organizacije, nego celim privrednim subjektom-firmom. Upravljačko računovodstvo sve više dolazi u prvi plan u okviru savremenih trendova.⁵

Eksterni izveštaji uobičajeno se nazivaju finansijsko računovodstveni izveštaji. Po svojoj prirodi su opštiji od internih izveštaja, stoga što opslužuju širi dijapazon informacionih potreba korisnika informacija organizacije koja podnosi izveštaj. To su investitori, zajmodavci, i vlasnici kompanija. Izveštaji finansijskog računovodstva su uniformniji i kondenzovaniji od izveštaja upravljačkog računovodstva. Razlog je što se izveštajni oblici finansijskog računovodstva koriste za mnogo širi spektar odluka.

Sve organizacije u savremenim tržišnim privredama trebaju informacije koje nudi finansijsko upravljačko računovodstvo, da bi merile svoje poslovne performanse i da bi rukovodile svojim poslovanjem. Uz to sve organizacije moraju pripremiti eksterne izveštaje o radu svojih rukovodilaca i o ostvarenim rezultatima u poslovnoj organizaciji. Navedeni trendovi savremenog računovodstva pre svega u SAD kao vodećoj zemlji po teoriji i praksi, u velikoj meri utiču na kretanja u ostalim vodećim tržišnim privredama. Sa značajnom izvesnošću se može očekivati, da će sve više kao potreban i prihvatljiv način gledanja biti i prisutni u našoj teoriji i praksi računovodstva i na takvom računovodstvu oslonjenih poslovnih finansijska.

9. KLJUČNI TERMINI⁶

Eksterni izveštaji - *external reports* - Finansijski računovodstveni izveštaji sačinjeni prvenstveno za korisnike računovodstvenih informacija van poslovne organizacije.

Godišnji izveštaj - *annual report* - 1. Godišnji izveštaj pravnog lica sadrži finansijske iskaze i prateće note koje sumarno prikazuju finansijske aktivnosti entiteta tokom prethodne godine i

⁵ Videti odličan univerzitetski udžbenik Heitger L., Matulich S. (1980). *Managerial Accounting*. New York: McGraw-Hill.

⁶ Ovaj rečnik pojmova na kraju svake glave – odnosno ključnih termina je napisan na engleskom jeziku ona-ko kako ga koriste Odbor za međunarodne računovodstvene standarde – International Accounting Standards Board (IASB), Američki institut ovlašćenih javnih računovođa – American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), Međunarodna federacija računovođa – International Federation of Accountants (IFAC) i Međunarodni institut internih revizora – The Institute of Internal Auditors (IIA) kao i regulatorna tela Evropske unije u oblasti računovodstva. Svi termini su navedeni prema: Ljutić, B.Ž., Bošnjak J.D. (1995). *Rečnik računovodstvenih termina. Englesko-srpski. Dictionary of Accounting Terms: English-Serbian*. Beograd: Panda Graf, ISBN 86-7094-001-5. <http://ljutic.in.rs/index.php?str=knjigedetalj.php&robaId=99907>

bilo kakve značajne planove za budućnost. 2. Izveštaj koji neki poslovni subjekat sačinjava i dostavlja svojim vlasnicima na kraju svakog računovodstvenog perioda. Godišnji izveštaji obuhvataju celokupan sklop finansijskih iskaza.

Izveštaj – *report*. Prikazati, izveštaj, podneti izveštaj, izvestiti.

Računovodstvo – *accounting* - 1. Pravila i metodi na osnovu kojih se prikupljaju, evidentiraju, zbirno iskazuju u obliku izveštaja nazvanih finansijskim iskazima (*Vid. financial statements*). Računovodstvo se često navodi kao jezik biznisa. 2. Praksa pružanja finansijskih informacija donosiocima odluka, uključiv i merenje i dostavljanje takvih informacija, kao i njihovu analizu i tumačenje. 3. Proces prikupljanja, skladištenja, interpretiranja i diseminacije ekonomske informacije koji omogućava korisnicima informacija da donose informisane sudove i odluke.

Računovodstvo kao informacioni sistem - *accounting as an information system* - Računovodstvo je informacioni sistem koji kumulira, beleži, evidentira, klasifikuje, sumarno prikazuje i izveštava o komercijalno-poslovnim transakcijama, sa osnovnim ciljem da potencijalnim i stvarnim korisnicima finansijskih informacija prikaže finansijsku kondiciju-snagu-poziciju privrednog subjekta, odnosno poslovnog entiteta. Ove informacije koje nam pruža savremeno, tržišno orijentisano računovodstvo, sadržane su u standardizovanoj formi računovodstvenih finansijskih iskaza. Potom se informacije sadržane u iskazima prenose i sa njima se slobodno komunicira sa onim menadžerima koji donose poslovne odluke i upravljaju preduzećima, firmi čiji su finansijski iskazi predmet naše pažnje. Knjigovodstvo kao užji okvir i stvarno značajno manji deo teorije, metodologije i prakse računovodstva je deo ovog složenog sistema. Bavi se poslovima knjigovodstvene evidencije velikoj broja poslovnih transakcija.

10. KLJUČNE TAČKE

Računovodstvo je izuzetno podesna informaciona osnova i izvor bazičnih podataka za donošenje poslovnih odluka, posebno u finansijskom menadžmentu.

Moderno računovodstvo u svetu posebno u SAD razvilo se u prirodni i logični odgovor na potrebe za pravim informacijama. Na toj osnovi je moguće kreirati finansijske odluke, koje vam omogućavaju izbor između ekonomskih alternativa;

Računovodstvo je umetnost i veština beleženja, klasifikovanja i sumiranja na određeni način i u novčanim izrazima, svih transakcija i poslovnih događaja. Minimalni je zahtev da su to promene koje su u određenom delu finansijskog karaktera (prirode), što omogućava interpretaciju rezultata na toj osnovi;

Računovodstvo se bavi registrovanjem, klasifikovanjem i sumiranjem računovodstvenih i poslovno finansijskih transakcija koje se mere u novčanim iznosima;

Da bi računovodstvo funkcionisalo nužan je zahtev stabilnost nacionalne valute, jer je osnovna pretpostavka *koncept istorijskog troška*;

Bitna osobina računovodstva je komuniciranje informacija koje proizvodi, jer je to njegov osnovni zadatak. Zbog toga je potrebno shvatiti da su finansije za menadžere samo onoliko dobre koliko su dobre, pouzdane, blagovremene i tačne računovodstvene informacije;

Osnovne karakteristike modernog računovodstva su relevantnost, pravovremenost i tačnost, ukoliko ih ne poseduje u potpunosti više nije računovodstvo već samo beskoristan posao;

Računovodstvo je povezano i sa revizijom finansijskih iskaza, poreskim savetodavstvom, menadžment konsaltingom, itd.;

Ipak, vodite računa da je glavni i osnovni zadatak modernog računovodstva da “proizvodi” informacije koje služe kao baza za pouzdano poslovne odlučivanje u finansijskom menadžmentu.

11. PRIMENA PRINCIPA

1. Da li smatrate da je računovodstvo korisno u procesu donošenja poslovnih odluka i u kojoj meri ? Objasnite svoje tvrdnje.
2. Kakve su veze između računovodstva i finansijskog menadžmenta?
3. Kako bi ste odredili moderno računovodstvo?
4. Koje su osnovne osobine modernog računovodstva u funkciji poslovnog odlučivanja?
5. Koju ulogu ima računovodstvo u procesu poslovnog izveštavanja?
6. Šta je revizija, poreski konsalting?

12. ODABRANA LITERATURA

1. Greener M. (1978). *The Penguin Dictionary of Commerce*. Harmondsworth: Penguin Books Ltd.
2. Greenwald D., and Associates (1973). *Dictionary of Modern Economics*. Second Edition. New York: The McGraw-Hill.
3. Ristić Ž., Ljutić B. Ž. (1990). *Finansije preduzeća: Teorija i politika poslovnog finansiranja*. Beograd: Savremena administracija.
4. Van Horne J. C. (1986). *Fundamentals of Financial Management*. London: Prentice Hall International.